

Onrust in Pensioenland

Het zal niemand ontgaan zijn dat er behoorlijk wat onrust is in Pensioenland. Na jarenlang in het grijze saaie verdomhoekje van de media te hebben gebivakkeerd, staat pensioen nu volop in de belangstelling. Helaas niet omdat het pensioenvak nu opeens zo enorm sexy is geworden, of dat de positieve pensioenbewustheid is toegenomen, maar omdat Nederland siddert van de gedachte dat haar zo gekoesterde pensioenstelsel wankelt als nooit tevoren.

Veel werkgevers zullen te maken krijgen met vragen en ongerustheid van werknemers over hun pensioenregeling. Maar werkgevers zijn natuurlijk niet altijd de specialist om de werknemers te woord te staan. En de informatie die wordt verstrekt door de pensioenfondsen of de pensioenverzekeraars zelf, wordt – terecht of onterecht – wellicht als te gekleurd (en dan misschien wel te rooskleurig) gezien. Weten wat er aan de hand is, is dus noodzakelijk !

Allereerst moeten we Pensioenland verdelen in twee provincies. Het grootste deel van de pensioenen wordt uitgevoerd door pensioenfondsen. De bedrijfstakpensioenfondsen, de ondernemingspensioenfondsen en de beroepspensioenregelingen. Dit is samen ongeveer 85% van de totale pensioenmarkt. Het resterende deel van zo'n 15% wordt uitgevoerd door de pensioenverzekeraars. De onrust die zich nu manifesteert speelt zich eigenlijk alleen maar af bij de pensioenfondsen.

Alles heeft te maken met de dekkinggraad. Dat is de verhouding van de hoeveelheid geld die het pensioenfonds "in kas" moet hebben om de toekomstige uitkeringsverplichtingen te kunnen dekken. En dan gaan er anno nu verschillende krachten tegelijk werken.

Natuurlijk heeft een pensioenfonds haar geld niet zo op de plank liggen. Dat is belegd en keurig volgens de richtlijnen die daarvoor bestaan verdeeld over risicomijdende en risicovolle beleggingen. Met de hausse op de beleggingsmarkt in de jaren '90 is er een lobby op gang gekomen om een steeds groter deel van het vermogen te gaan beleggen. Daar wordt weliswaar meer risico mee gelopen, maar daar kan ook een beter rendement verwacht worden. We zien dan ook een stijging van het aandeel beleggingen bij de pensioenfondsen. Recent hebben we gezien dat de koersen van de beleggingen niet alleen kunnen stijgen zoals in de jaren '90 wel werd gedacht, maar dat die ook kunnen dalen. Fors zelfs ! En dus is er een fors gat geslagen in het vermogen van de pensioenfondsen. Verlies gaat harder dan het weer terugwinnen; bij 50% verlies moet er 100% winst gedraaid worden wil je weer op het oorspronkelijke niveau zijn.

In diezelfde jaren '90 zagen we ook dat er bij veel pensioenfondsen behoorlijk wat 'vet op de botten' zat. De kassen waren behoorlijk gevuld en de dekkinggraden hadden waarden die we heden ten dage niet voor mogelijk achten. De werkgevers, de sponsors van de pensioenfondsen lieten een verlekkeerde blik op die hoeveelheid geld vallen. En in een mum van tijd was een premievakantie of zelfs een premierugbetaling overeengekomen. Een greep uit de pensioenkas dus. En met een afgeroomde kas gingen de pensioenfondsen vervolgens de beleggingscrisis in !

Het derde effect, en misschien ook wel het meest invloedrijke is de huidige ultra lage rentestand. De pensioenverplichtingen in de pensioenfondsen werden altijd gewaardeerd tegen 4% rekenrente. Eenvoudig gezegd werden de verplichtingen dus contant gemaakt naar nu op basis van de 4% rekenrente. Een aantal jaren geleden heeft de pensioenbranche een succesvolle lobby gehouden om de 4% los te laten en deze in te ruilen voor een waardering tegen marktrente. De elementaire financiële rekenkunde leert ons dat bij een lagere rente de contante waarde hoger zal zijn. Zo ook bij de pensioenfondsen. Wanneer er met de nu huidige ultra lage rekenrente de verplichting uitgerekend moet worden zal deze alleen maar (fors) toenemen.

Tenslotte het effect van de levensverwachting. We zijn hier met z'n allen steeds opnieuw in staat om steeds langer te gaan leven. Dat betekent dat de pensioenfondsen om dezelfde pensioenuitkering te kunnen garanderen steeds meer geld in kas zullen moeten hebben. Of anders gezegd: dat de pensioenverplichting steeds verder zal toenemen. De recente stijging van de levensverwachting zal naar verluid een effect van een kleine 5% hebben op de toch al veelal beroerde dekkinggraad van de pensioenfondsen. Samenvattend hebben we dus met elkaar vier versterkende effecten te maken. Het teleurstellende beleggingsresultaat van een paar jaar geleden dat niet zomaar ongedaan wordt gemaakt. De greep in de kas van de jaren '90. De ultra lage rekenstand van dit moment en de daardoor fors stijgende verplichting (contante waarde). En tenslotte de almaar stijgende levensverwachting.